

Нищо не привлича днес така общественото внимание, както сигурността. Множат се изследванията и дисертациите за сигурността във всичките ѝ аспекти, неизчислими са семинарите и конференциите на тази тема, научните звания, защитени в тази област, а и кариерите, изградени върху тази проблематика са все повече и повече. Живеем в свят, в който сигурността, заедно с цялото си проблемно поле е на път да заеме основно място в общественото внимание. Едновременно с това самото понятие за сигурност става все по-съмнително, все по-методологически уязвимо, все по-спекулативно – но не в здравия хегелиански смисъл на спекулация, а по-скоро в обичайния, борсов смисъл на „високо или ниско котиране”.

За сигурността се говори непрекъснато. Тя се обсъжда многоаспектно. Тя бива лична (персонална, индивидуална), корпоративна, обществена, държавна, глобална. Пред очите ни се въвежда ново смислово равнище – специалисти вече уверено говорят и пишат за космическа сигурност.

На фона на всичко най-ново в тази област (понятия, термини, факти, реалии, зависимости) все така непохватно изглежда старата зависимост, че колкото по-изтънчени и софистицирани стават системите за защита (произвеждащи сигурност), толкова по-ефективни, а често и ефектни стават действията на тези, които разрушават тези системи. И най-новото в тази област, като че ли потвърждава най-старото – сигурността и заплахите за нея са някак равнопоставени и идеята за решително надмощие на единия от двата полюса в тази връзка изглежда неубедително.

Интересни са реалните причини за това - те са заключени в това „най-близко и затова най-далечно”, което ни обгръща и ни крепи в днешното ни качество, което представлява основание за всичко друго, но е само по себе си безосновно – т.е. Принципът на реалността. Кръговото надбягване между сигурност и заплахата има фундаментална природа, то произтича от неосъзнатите, но господстващи представи за това „кое е реално”.

По традиция, от времената на Просвещението, на Новото време, идващата от там идея за сигурност (за без-опасност) е дълбоко метафизична и формална, т.е. самата идея за сигурност е социокултурно обусловена. Тя е произведена в хода на едно друго производство – в контекста на производството на Абстрактния субект, който полага универсални принципи на мислене, битие и тяхната връзка. Какъв е този субект? Това е просто човекът на Новото време, *homo modernus*, или просто новия човек, идеята за

когото се мярка във всички големи начинания от началото на т.нар. Нови времена. Същият господин може да бъде срещнат и под друго име и в друга роля – homo oeconomicus, „просветеният индивид“, или „добре информираният гражданин“. Ролите и имената му се менят, но същността се запазва, този господин е същия-на-себе си, защото има за свое универсално основание принципът на абстрактното тъждество. Именно затова той вижда в света около себе си само себе си или в най-лошия случай подобни на себе си, които ако не днес, то някога, след протичане на необходимото историческо време неизбежно ще станат като него. Образът на този абстрактен субект е добре познат от литературата – героичният, симпатичен и някак загадъчен Робинзон на своя остров преживява истински шок (днес бихме казали, че е преживял „червено ниво на опасност“), когато вижда на пясъка на морския бряг отпечатък от крака на Другия. Даниел Дефо правдиво описва какво се е случило след това: Робинзон, ужасен от откритието, избягва в укрепената си пещера и се отдава на перманентно бойно дежурство.

Съвсем основателно срещата на абстрактния субект с Другия има природата на заплахата. Това е така, защото за абстрактния субект Другият (и самата Другост) принципиално не съществува. Тук е момента, обаче, да си спомним, че Другият персонифицира, дава лице на възможното; да си спомним също, че една от най-точните дефиниции на съзнанието е „способността да видиш света като можеш да бъдеш и друг“. Абстрактният субект е аподиктичен с аподиктичността на Истинното знание. Той е затворен в себе си и лишен от другост – той живее без Другия. А именно другият напълва битието с благожелателен шепот и ни конституира като такива, каквито сме.

Светът на знанието е аподиктичен, затова и „обществото на знанието (като висока цел на днешния свят) е изначално, дълбинно и същностно тоталитарно, така както е тоталитарно самото Просвещение с всичките му исторически продукти и консеквенции. Но точно затова светът на знанието е и фундаментално параноичен - човекът на знанието чете света като знаков текст и се пита за всяко нещо: това знак на какво е - а това е другото име на параноята.¹

В светът на победилото „позитивно знание“ няма виртуалност, разликата между виртуално и актуално е сведена до разлика между възможност и действителност, а тя самата става неудържима там, където Другостта е невъзможна, защото абстрактното тъждество заличава именно различието. Затова самотният Разум (като основно достояние на абстрактния субект) е неотстранимо параноичен – за какво друго свидетелствува жилавата и неотстранима, досадна, но и непобедима уфомания в наше време? Изгонени са всички ангели и демони, изстребен е Малкият народец (гоблини, самодиви, тролли, елфи и др.), всички европейски замъци и запустяли места са „обезпризрочени“. И защо ли Човекът - победител в тази битка - е самотен и не спира да

очаква Някого или Нещо?

При това положение сигурността, безопасността за Духа, който е започнал да се възприема като Разум е вече една маниакална вътрешна потребност; тя произтича не от външни дразнителни, а от собственото му дълбинно вътрешно устройство. Той е сам със самотата на абстрактната самотъждественост². Абстрактният субект е сам със страха на самотния параноик³. Така страхът подхранва параноята, а параноята подхранва страха.

Нека видим „Сияещия град горе на хълма” – нима той не е обграден от терористи, комунисти, серийни убийци, джихадисти, ислямисти, и всички други мислими и немислими опасности, идващи от настоящето, но също и от бъдещето, а и от миналото. Баал-Зебуб се завръща – за да се срещне с То, което живее в канализацията. Светът се смее на американците, но всъщност те са най-разумни, те са стигнали най-далече по пътя на разума - именно затова те са най-близо до параноята. У тях тя е глобална, защото те знаят - Бин Ладен (другото име на То от Стивън Кинг) може да е навсякъде. Опасността не се поддава на локализация – и това е естествено, защото тя е не вън, а вътре в самия Разум, тя е другото име на неговата самота.

В своята самотност той става чудовище, готово за насилие – виж „хуманитарните бомбардировки” на лудата баба Олбрайт, издържани в стилистиката на „Арсеник и стари дантели”. Импулсът към насилие се съдържа в нарцистичната му поза и се проявява в това, което днес е прието да се нарича тероризъм - днес вече не сънят на Разума ражда чудовища, а самия той се превръща в чудовище, което не може да бъде омилювано.

Всичко това съвсем явно противоречи на Евангелската заповед „Да не се грижим за своята душа” и потвърждава разбирането на апостол Павел, че пагубата постига хората точно тогава, когато те решават, че са в безопасност. Затова „safety first” – този любим лозунг на все повече авиокомпании - може да е лозунг само на един умиращ свят.

Култът към Разума неизбежно включва ужаса. Ужасното непременно идва отнякъде – или от миналото, както е прието да се смята в богатата на спомени и изпитания Европа, или от дълбините на личността, т.е. от Id, който извънвременно наличествува в координатите на всяка личностна организация, разбрана съгласно западния канон (изискващ ако нещо е Persona, то да е задължително Relatio). Ужасът може да дойде и

просто „от подземиято“, както става в Америка; не е странно, че кошмарният клоун на Стивън Кинг живее в канализацията - там където няма вертикала на времето, има вертикала на пространството.

Но връзката между опасност и сигурност може да се чете и в обратен ред – „където е опасността, там е спасението“. Това е парафраза на Хьолдерлин, по-точния превод гласи „че където е опасно, гледа Спасителят“. Така, ако на Безопасността съответства Знанието, то - при християнски подход - на Спасението съответства Съзнанието.

Такова разбиране не противостои на обичайните представи. Известно е, че пребиваването в опасност обикновено дава съзнание за пълноценност на Битието. Още от Сартр се знае, че миговете на върховна опасност са и мигове, в които се достига най-дълбокото ниво на автентичност. По-важно е не толкова съпътствието на Опасност и Смисъл, колкото възможността да се произведе по нов начин понятието за сигурност, но не като вторичен корелатив на абсолютния „Аз“ на разума и не от метафизиката на Разума като знание, а от иначе осмисления жизнен опит – от пребиваването „тук и сега“⁴.

Затова е необходимо отваряне към неизповедимите дълбочини на времето, заключено в мига, към дразнешките загадки на платоновото понятие-оператор „изведнъж“, към еонът на събитийното битие.

За формирането на това ново понятие е необходима една друга онтология – онтология не на факта и знанието, а на събитието и смисъла.

Според Чжуан-цзъ „ако скриете света в света, той няма къде да изчезне“. Много, много години след Чжуан-цзъ така загадъчно постановява и кормчията Мао – „за да плуваш, трябва да плуваш“, „което е, е“; реалността вече се е сложила, състояла се е, сбъднала се е, но не като камара от факти, а като сбъждане, като Събитийност. За този, който възприема света така, за този, който „е скрил света в света“ – за него вече няма таен свят, откъдето да фронтанира опасността. Той живее безопорно (и това е наистина смисловият център на това изложение – без-опорното битие). Скрилият света в света именно затова е открит за всички далечини на мирозданието, той живее не с битието, а със ставането – с това, което тук и сега се случва като Събитие. Така се дава възможност да се случи, да се извърши, да се с-бъд-не извечното и вечно-продължаващо Събитие, в което се удостоверява събитийността на всичко.

Тогава безопасността е „другото на и в опасността”.

Така се дава тяло на смисъла - своето тяло, дава се възможност смисъла да се разгърне чрез своето тяло.

Опасен ли е такъв живот? От гледна точка на параноята, говореща от позицията на здравия разум – да, разбира се. Но в него няма страх – защото смисълът спасява. Именно Смисълът е този, който в лицето на осъзнатата опасност дава безбрежно спокойствие – „Бог е моят пастир...”

Истинската сигурност тогава се удостоверява не чрез мисълта за „усия”, а чрез „парусия”, не чрез същност (не есенциално), а екзистенциално, чрез откритост, отвореност към Парусията, Про-изшествието (а това си има и друга конотация).

Събитието, което дава тази (нова) сигурност – или безопасност - няма форма, не се обхваща същностно от мисълта (т.е. понятийно), а само се пречупва в собствената си сянка, разкрива се вътре в себе си, в своето новородени пространствени и времеви измерения, и се облича в изменчивата форма на текущите обстоятелства. Събитието иска всичко да се *остави* (zulassen) - но само за да *остане* всичко.

Това е известно на даосите – този който предоставя на всичко свободата да е каквото иска, той е свободен от грижи – така за даосите безопасността е равносмислена с пълнотата на покояб.

Така разбира пълнотата на покоя и нашият европейски съвременник Жил Делюз – сигурността се основава на дълбинното усещане, че „всичко е благодат”. Защо Лао Дзъ вярва, че младенецът няма да го ухапят отровните гадина? Защотоб той тихо и радостно гледа в света, безочетно доверявайки се на източника на живота в себе си. Поради същата причина - и в същия смисъл - православните непоклатимо вярват, че децата са опазени от Бог.

Затова мъдрият не е заплашен от нищо, защото той винаги е „не в себе си” (той няма

„себе си”, Аз) и затова може да вмести в себе си всичко.

Това може да изглежда наивно, умозрително и мечтателно. Но не е.

Постигането на такава сигурност иска ясно бодърстване на Духа (именно на Духа – не на Разума), т.е. внимание към пределите на своя опит, стремеж към постигане в себе си на другото – а това е другото име на съзнанието.

„Бодърствайте – защото той ще дойде яко тат нощен” - така бодърствуването се противопоставя и се изправя срещу знанието. Разликата между знание и бодърстване (а това е другата дума за съзнание, т.е. разбиране) е фундаментална – така Яков е противопоставен срещу Исав; така волята да Бъдеш се изправя срещу волята да Знаеш.

Постигането на такава безопасност няма никакъв смисъл извън живата конкретност на творческото и нравствено осмислено действие. Ето, прочие, и отговорът на класическата дилема за избор между *vita contemplativa* и *vita activa*.

Тази мъдрост на „пълния покой” лежи в основата на военната стратегия и политическото изкуство на китайците от дълбока древност до наши дни. Това е победна стратегия – но само защото учи на смирение, т.е. на способността да се живее в мир със света – това е и смисъла на православния благослов „миру мир”.

Но смирението не бива да се бърка със самоуспокоение, със самохаресване и самолюбуване. Властта изобщо не е смирена, а и не може да бъде – тя е смирена буря, която може да удари ненадейно като внезапна мълния в нечакан момент и в непредвидимо място. На мъдрия управник са се подчинявали (или на мъдрия стратег- в зависимо от ситуацията) защото от тях вее безмерната мощ на хаоса⁷ - непредвидим и ужасен, в тях зее ужасяващата бездна на Другото. Те спонтанно и непредвидимо носят Другото в себе си.

Така сигурността (безопасността), оставайки равносмислена на пълнотата на покоя, е равнозначна на пределната действеност. Защото Събитието е единство на безкрайно

разнообразие; стратегическо преимущество (и в мира и във войната те вървят заедо) се получава чрез постигането, осмислянето на все по-тънки нюанси на ситуацията, така че знанието на отделните предмети в края на краищата се превръща в безпредметно знание на вездесъщите различия. От тук идва и образът на „знанието – разбиране“ като меч, разсичащ всички твърдества, всички равенства. Западният еквивалент на това е дълбокото християнско усещане за диакризиса като сила, разплитаща всички възли.

Мъдрият стратег – т.е. разбиращият има (придобива) изпреварващо знание, способност за антиципация (пред-виждане) на събитието; на събитийния ред, и то чрез смисъла им, за него съществуват не предметите, а само мълнията на смислоизграждащото и смислополагащото битие. Това е вечно отсъстващия континуум на творческите промени (вж. И-цзин) където всичко се опознава като вариации на една тема.

Сун Дзъ илюстрира „съкровената действеност“ чрез образа на „змията от Чан Шан“ – удариш ли я по главата, тя ти отвръща с удар на опашката; на удара по опашката, тя отговаря с удар на главата, а ако я удариш по средата, по непостижим начин ти отговаря с удар едновременно от главата и опашката...

Това е образът на вечната приемственост на чистото събитие, която отсъства във всеки отделен момент, но съставлява сфера, вселенски кръговрат – където всяко нещо замества (защото изразява – по смисъла на Лайбниц) всичко друго.

Празнотата на този континуум във всяка точка на пространството и времето съответства на пределната запълненост, съдържателност на света в цяло. Затова именно на първите вълнения в Бирманската столица Рангун, (където будистките монаси пожелаха да направят цветна революция) китайското ръководство отговори с интензификация на преговорите в Техеран относно изграждането на китайска военна база на Иранското крайбрежие близо до Ормузкия пролив. Веднага след началото на тези преговори кадифяната революция на бирманските монаси секна, защото технолозите на тази революция (които съвсем не бяха бирманци) се досетиха, че на притесненията в Молукския пролив Китай всеки момент ще отговори с притеснения в Ормузкия пролив. Разстоянието между Рангун и Техеран е много голямо и връзката не е очевидна. Но тя съществува, и то не като каузална, а като смислова връзка – ето сигурност по смисъл, ето разбиране на смисъла на сигурността.

В необозримата перспектива на тази среда-средоточие всичко в света е реално и

нереално. Затова мъдрият стратег е „господин“, т.е. господар на всички опозиции”, защото той еднакво владее присъстващото и отсъстващото, пълното и празното, явеното и скритото⁸. Той действа „по сферата”, а това е символ на безкрайността на Небето и по-точно на Смисъла. Действайки по смисъл и точно затова той е свободен да нанесе удар в най-уязвимата точка. В по-широк смисъл затова първите китайски управници (според китайската историософия)⁹ са управлявали с благодатта на Дао – няма да е погрешно тази благодат да се преведе на днешен език като „сила на смисъла”.

Сигурността или безопасността е не толкова идея или концептуална схема, а практика, дейна напрегнатост, действие, изпреварващо всички други действия.

Зад „пълнотата на покоя” (иероглиф, който обозначава сигурност) стои сферата на смисъла в неговата универсална събитийност, която антиципира, изпреварва всичко, което се случва в света – защото всичко, което се е случило или предстои да се случи вече наличествува в сферата на смисъла.

Но тази „пълнота на покоя” е принципно недостъпна за общества, които се стремят да се о-пределят, като забравят Спиноза с неговия велик апофатичен принцип „*omnis definitio est negatio*”.

Да съ-битийстваш със света в безусловната безопасност-събитие, това значи да отпуснеш (*gelassen*, “нине отпущаещи”) света, като му предоставиш волята да е както е.

Да отпуснеш своите грижи („и пусни хляба си по водата”), да се освободиш от призраците, които фонтанират от параноичната ти психика. Защото тероризмът е именно това; параноята има свое малко име – Ал Каида; тя оправдава машината на страха - 15 тайни служби и десетки хиляди секретни програми за обслужване на националната сигурност – срещу само една, като просто продължение на единна политическа воля.

Но да съ-битийстваш със света не значи да го управляваш! Защото истинският върос е имаш ли сили на всичко да предоставиш свободата да е – а не да го командваш, например чрез Нов Световен Ред.

Разбира се, че в този подход към сигурността има нещо утопично: тук става дума за метаноя¹⁰ (противопоставяне на параноята); реализацията на тази перспектива предвижда лечителите да се излекуват сами. Такъв подход изисква да се премине от реалистичната фантастика на позитивисткото знание към фантастичната реалност на естетически освободения живот¹¹

Главният проблем на Просвещенството (и на основаните върху него концепции за политика и сигурност) е не толкова във вътрешно присъщата нему и затова принципно неотстранима тоталитарност. Истинският проблем е по-надълбоко – той е в неговата радикална вътрешна неадекватност: индивидът е просветен (той е Homo sapiens), но обществото е необратимо и безпросветно затъпяло, отделният индивид вижда добре, но Държавността (като обобщена метафора на Общата воля) е сляпа – тук експерти не помагат, каквито и спецове, в каквито и главни управления да са - включително и от митичния Институт по хаоса в Санта Фе, Калифорния.

Терорът е сляп, в смисъл на нецеленасоченост, всестранност и неизбирателност; в смисъл, че от негова гледна точка не съществува базовата, основополагаща разлика между виновни и невинни. А на слепотата на терора пряко съответствува слепотата на обществото, което вярва на реклами, живее чрез търговски и политически маркетинг във всекидневната забравя на един шеметен перманентен спектакъл.

А обратното е именно „змията от Чан Шан” – индивидите живеят под знака на забравата и покоя (ето тук може да се постави интересния въпрос има ли политика в Китай?) - но обществото в цялост (в своята тоталност – каква ужасна дума) има спонтанна, на нивото на родовия инстинкт интуиция за усещана сплотеност и будност.

Просветеният Дух (а не Разума) е всевиждащ – и точно затова той не вижда вещите и Вещността; той вижда движението на Смисъла, конституиращ съ-битийността¹².

Тоталността на чистата събитийност се разкрива в несъизмеримостта на мисъл и реалност, които – макар и вечно разминаващи се - са неразлъчни. Конкретното твърдение, което съдържа различие без противопоставяне но и еднаквост без сливане - на мястото на „Абстрактното твърдение”; диакризисът на Духа срещу абстрактната самотвърдественост на Разума – ето методологическия принцип на другото разбиране

за Сигурността в и на света.

Затова е прав Малявин - децата на Жълтата земя не се боят от война – защото умеят да я играят.

А за нас поуката е още по-проста – пътят към въз-славата на Духа преминава през посрамлението на обезумелия от страх параноичен Разум.

Бележки

1. поучителна и полезна в този смисъл е книгата на Делюмо „Ужасите на Запада”.<http://www.psylib.ukrweb.net/books/delum01/index.htm>

2. да си спомним, че новите времена в нашата част на света започнаха с едно „Евангелие на демокрацията”, озаглавено многозначително с „Иного не дано” – като че ли няма по-кратък начин да се огласи основната аксиома на тоталността, унищожила различието.

3. По стенам опустевшего дома

Пробегают холодные тени,

И рыдают бессильные гномы

В тишине своих новых владений.

«Николай Гумилёв : электронное собрание сочинений» <http://gumilev.ru/>

4. Малявин Вл. Как разделаться с (без)опасностью?
<http://www.rus.ru/Mirovaya-povestka/Kak-razdelat-sya-s-bez-opasnostyu>

5. ibidem

6. *Малявин В. Простые истины Лао-цзы. Эксперт. 2002. № 44*

7. . Малявин Вл. Всемирный чайна-таун oceansoul.narod.ru/biblio/polit/malyav_1.htm

8. вж. 4.

9. Торчинов Е. А. Традиционная китайская историография: картина мира и исторический процесс <http://www.lib.rus.ec/b/191578>

10. Марк 1:15 <http://www.pravoslavieto.com/bible/nz/mark.htm>

11. вж. 4.

12. Лосский Вл. Исхождение Святого Духа в православном учении о Троице
http://apologia.narod.ru/cult/polem/los_ishoz.htm

Валентин Вацев